

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Paul Diaconescu

Memoriile unui Pierde-Țară

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2015

Cuprins

Memoria Drumurilor	7
Bricul „Mircea”	7
Mările	11
Marea și Cerul.....	15
Cadix	18
El Teide	20
Evocări	22
„Întâlnirea”	24
Culorile Cubei.....	26
Zaharnița	29
La Artemiza.....	31
„Sun-sun-sun-dam-ba-é”	32
La Vigia.....	34
Lausanne, fapt divers.....	41
Uimiri	43
Profesorul	48
Marrakech	50
„Au Lapin Agile”	53
Ninge.....	55
Notre-Dame	57
Câini	59
La Fason Parizian	61
Menuhin	63
Dragey.....	66
Grădina Regelui.....	68

Memoria Caselor	71
Prima.....	72
Ascensorul	74
Cazanele	76
Francinette	78
Teama	80
Bomba.....	82
Ninsoarea	84
Proprietatea	86
Tezaurul	88
„Lotus”	90
Bicicleta.....	92
Lacebunismul	94
Refugiu	96
Fănica.....	99
Zorro	101
Amnezia	103
„Rompalital”	105
„Na Berlin!”	107
Horch	109
Boogie-Woogie	111
Viviane.....	113
Rasputin	115
Cărțile	117
„Între patru ochi”	120
Conversiunea.....	122
Poezie.....	125
Drama	128
Pivnița.....	131
Subsolul.....	133
„Butterfly”	135

Respect pentru oameni și copii	137
Libertatea	137
Străduța	139
Portăreasa	141
Vecinul	143
Chiriașii	145
Șalanda	148
Memoria... Gloriilor	151
Muzica	153
Palma	155
Atletismul	159
Poezioara	161
Seducția	166
Televiziunea	171
Impostura	175
Debutul	182

Memoria Drumurilor

Bricul „Mircea”

Mă întreb adeseori și, cu trecerea vremii, întrebarea asta devine tot mai insistentă, dacă nu cumva totul a început din clipa în care am pus piciorul pe puntea aceluia vas alb, un superb bric cu trei catarge pe care viitorii marinari învățau abc-ul navigației. Era ancorat la un chei mai retras, iar silueta lui se desprindea net dintre puținele nave care ajungeau pe atunci până în portul nostru, vase vechi de tonaj mic, cu copastia pătată de catran și de rugină, vase sub pavilion panamez ori liberian, alături de caice turcești din lemn.

Nava era albă, imaculată, corabie suplă din cele ce străbăteau mările cu secole în urmă și o văzusem, poate, de sute de ori ancorată la chei, cu vecele strânse, pândind zi de zi desprinderea ei de țarm ca pe un eveniment fără pereche. Până când, la vârsta de 13 ani, datorită unei șanse nebănuite, am pus piciorul pe puntea ei, m-am cățărat pe catargele sale, am coborât pe scara de piscică în bărcile ei de salvare pentru orele de canotaj, împărțind vâsla – prea mare pentru mine – cu un prieten de aceeași vârstă.

A fost o splendidă vară de visuri dezamăgite, fiindcă nici măcar o singură dată n-am auzit zornăitul lanțului ancorei încolăcindu-se pe tamburul vinciului și n-am simțit sub picioare tangajul valurilor ori legănarea insidioasă a hulei în plină mare. Am revenit pe puntea ei câteva săptămâni la rând, în zile și la ore fixe, cu o punctualitate uimitoare de bătrân funcționar, cu care n-a reușit să mă obișnuiesc niciuna din școlile mele; am învățat cu o îndemănare pe care altminteri n-o aveam, să fac noduri marinărești dintre cele mai complicate, mi-am notat cu o conștiinciozitate nebănuită zeci și zeci de cuvinte exotice ce denumeau toate părțile și cotloanele navei, am făcut bășici în palme trăgând la rame și cățărându-mă pe funii și otgoane mai mult decât s-ar fi cerut. Totul în speranța deșartă că într-o bună zi o minune se va produce: lanțul ancorei se va fărâmița căzând ca un pumn de nisip în apa leșioasă a portului, parâmele se vor desprinde din babale, iar noi, ucenicii corăbieri între 13 și 16 ani, rămași singuri la bord, vom înălța vecele și vom încredința timona celui mai ager și mai puternic dintre noi...

...Ar fi fost o seară în care razele amurgului ar fi prefăcut pânzele în imense tipsii de aramă ciocănită. Auzeam vântul, un vânt ridicat din senin, bătând în ele ca în gonguri orientale și cântând în miile de funii și parâme ca în tot atâtea corzi. Am fi pus nava cu prova spre sud, spre apele limpezi ale Bosforului și spre insulele Elladei, pe urmele lăsate de corabia Argonauților, urcați, din nerăbdare, pe brațul galionului alături de sculptura în lemn a bătrânului domnitor cu barba albă ce dăduse numele navei. Și privind, ca el, cu ochii ațintiți spre linia unduitoare a orizontului.

Culorile mării ar fi fost tot mai stranii, fâșii de verde-cenușiu, de albastru-violet, de negru sideral, până la argintiul fosforescent al nopții. Căci ar fi fost o noapte cu lună plină, una din acele nopți în care fețele au paloarea morții, iar sufletul plutește undeva, între cer și pământ, aproape dezlegat de trup. Sub razele acelei luni, templele de marmură ale Greciei străluceau dureros în închipuirea noastră, la fel, minaretele și cupolele aurite ale Istanbulului, dar nimeni nu s-ar fi oprit atât de aproape. Călătoria avea să continue spre Apus, spre coastele însorite ale Italiei, spre plajele de vis ale Spaniei și, mai departe, în vârtoarea Oceanului, pe drumul urmat de caravelele lui Columb, spre Lumea Nouă. Erau, însă, unii, mai puțini la număr, care năzuiau către pământuri vechi, în speranța de a descifra enigmele obeliscurilor și ale piramelor.

Apoi, la ieșirea din apele Mării Roșii, urma să acostăm la marginea deșertului și să însoțim caravanele de cămile ce urcau spre vechile cetăți de pe Tigru și Eufrat. Și, din nou la bord, aveam să înfruntăm cerbicia musonului navigând spre Pondichéry și Calcutta, spre Borneo și Java, spre puzderia de insule din Mările Sudului, până la atolii sirenelor cu păr negru, lung și mătăsos, cu ochi catifelați a căror privire ametește navigatorii veniți din toate colțurile lumii să le vadă și să le asculte. Acompaniate de corzi suave atinse de vântul, briza și valurile molatece ale oceanului, care mor pe plaje fără sfârșit, vocile lor ne-ar fi îmbătat sufletul și am fi rămas, poate pentru totdeauna, ca într-un ultim liman, în acel arhipelag cu păsări la fel de colorate ca florile...

Dar niciuna din aceste călătorii n-avea să se înfăptuiască. Babord, tribord, prova, pupa, dunetă, sextant, bompres, trinchet, gabier – dicționarul visurilor se îngroșa în caietele noastre și, deși totul rămânea doar o joacă, eu mă încăpățânam să cred în forța cuvintelor. Citisem undeva că însuși Columb își începuse călătoriile navigând cu bărci de hârtie pe băltoacele din ograda casei părintești, că însuși Tamerlan descoperise voluptatea cavalcadelor călărind pe un cal de lemn. Totul era, așadar, posibil. Cu atât mai mult cu cât, iată!, corabia mult visată se afla sub picioarele mele, simțeam sub tălpi duritatea punții din scânduri înguste de stejar și chiar legănarea imperceptibilă a navei atunci când vântul sufla mai puternic, unduind ușor lanțul ancorei. Dar ancora aceasta nevăzută, cufundată adânc în mълul nisipos din bazinul portului, devenise pentru mine un dușman, simbolul stagnării, forța invizibilă care se opune oricărei mișcări.

Când, într-o seară de august secetos, cursurile de „greement” au luat sfârșit, n-am bănuț că despărțirea de acea navă va fi definitivă, că niciodată nu voi mai pune piciorul pe puntea ei curată ca o foaie de hârtie nescrisă și nici că trecerea mea pe sub catargele ei mă va urmări toată viața ca o chemare nedeslușită, dar iremediabilă către alte lumi.

(Stockholm, iunie 1980)

Mările

Mai târziu, cu mult mai târziu, am pus rareori piciorul pe puntea unei nave, iar călătoriile mele pe apă au fost scurte și fără istorii. Prima a fost, într-o noapte limpede de toamnă, traversarea Mânecii. Întins pe un șezlong, priveam cerul în vreme ce vasul aluneca ușor de-a lungul digului de larg. Apoi, dincolo de far, sub razele lui ce măturau ritmic marea, am strâns pleoapele. Au trecut așa minute lungi, în legănarea lentă a unei plutiri fără valuri. Când, în sfârșit, am ridicat pleoapele, o amețală m-a cuprins: constelațiile erau atât de aproape, cădeau parcă peste noi, ca niște păsări fulgerate în plin zbor! Impresie atât de puternică încât am visat de mai multe ori un cer care-și bascula peste mine toată încărcătura lui de stele, prefăcute în tot atâtea pietre incandescente.

A doua navă pe puntea căreia am suit avea un nume frumos, „*Île de Beauté*”, și era albă ca nava copilăriei mele. Dar Mediterana era atât de blândă în acea zi de început de mai, încât memoria n-a păstrat nimic din scurta călătorie de la Nisa la Bastia.

A urmat Adriatica. Era o seară stranie, prevestitoare de furtună, când, hoinărind pe străzile înguste ale vechiului Bari, am descoperit piața largă a Catedralei și am coborât sub arcadele subteranei în care odihnesc osemintele Sfântului Nicolae, patronul marinarilor. Sute de lumânări fumegau sub bolțile joase, proiectând umbre lungi pe ziduri, în vreme ce

zeci de femei cernite bolboroseau rugii într-un dialect necunoscut. Am ieșit de acolo cu sufletul nedumerit și speriat, ca după o inițiere, și am descoperit că cerul coborâse peste turla Catedralei, cenușiu. Pe feribotul cu nume de personaj istoric – un haiduc sârb sau croat – m-am cuibărit pe o bancă tare în sala de clasa a III-a, căci nu mai aveam bani nici pentru cea mai ieftină cușetă. M-am trezit înconjurat de o familie de țigani. Femei grase, cu piept bogat strâns în cămăși albe cu fir țesut, peste care atârnavă mai multe rânduri de salbe sclipitoare din vechi bani găuriți, de aur și argint. Mișcările lor erau însoțite de un clinchet vesel, ca zurgălăii săniilor de odinioară. Se lăsase frigul și rafale puternice răscoleau marea. Am scos din sac un pled de lână ecosez, cumpărat mai de mult la Londra, și m-am ghemuit și mai strâns pe o canapea de lemn vopsită într-un albastru tare. Am adormit greu. La câțiva pași de mine țigani beu bere din sticle pe care le deschideau în dinți cu un pocnet surd.

A fost o noapte de coșmar. Zguduit de valuri și de vânt, vasul urca și cobora, se apleca dintr-o parte într-alta, trezindu-mă cu brutalitate dintr-un somn care nu era, de fapt, decât o ațipeală încăpățânată, așa încât gândurile se învălmășeau în capul meu fără să mai știu când gândeam în vis și când visam în gând. Obsesie sau vis, se făcea că uriașele camioane cu remorcă din cala feribotului își pierduseră frânele din cauza furtunii și încălecaseră mașina mea, într-o încăierare de mamuți. Auzeam parcă scrâșnetul aceluia infern de metal și pocnetul primelor flăcări albastre izbucnite din rezervoarele de benzină sparte. Coborâsem în cală încercând să împiedic dezastrul,

dar, în acea goană bezmetică, îmi prinsesem piciorul între două caroserii și o spaimă teribilă mă cuprinsese. Nu pentru că aş fi putut arde de viu, ci fiindcă eram urmărit de cineva... De cine? Pentru ce? Și tresăream cu mii de ace în piciorul amorțit din pricina banchetei prea tari și prea înguste. Alături, în penumbra lămpilor de noapte, albăstrui, țigani continuau să bea bere, șușotind și râzând înfundat.

Apoi... A urmat ultima Mare, ultima traversare. Evocarea ei a fost primul capitol al unui roman nepublicat. Un roman început în limba franceză, fiindcă acea traversare însemna *ruperea, despărțirea* de trecut, de țară și, am crezut, pentru scurt timp, de propria mea limbă. Traduc, deci:

„Traversă marea într-o noapte de octombrie pe feribotul *Peter Pan*. Încolonată în spatele unui TIR, mașina lui era ultima dintr-un lung șir, fiindcă trecuse prin vamă doar cu un sfert de ceas înainte de plecarea navei. În timp ce urca, cu geanta pe umăr, spre marele salon cu mochetă cărămizie, simți că vasul se desprinde de chei ieșind spre larg. Își făcu semnul crucii cu limba în cerul gurii, așa cum făcea în adolescență. Acest gest neașteptat, această nevoie profundă, ivită spontan din subconștientul său, avu efectul unui duș rece. Se simți dintr-odată trezit, lucid, limpezit. Până atunci rulase nebunește, fără oprire, optsprezece ore, având drept țintă un mic port pe care nu-l știa decât după nume: Travemünde. Era locul de unde fusese lansată, încercată prima bombă-rachetă V1, arma secretă cu care Hitler mai spera să câștige războiul. Era un nume damnat, putea fi un semn de rău augur. Dar nu avea de ales: de aici pleca singurul feribot spre Trollesund, celălalt țarm

al Mării Baltice. Brațul de mare pe care-l punea între ei și continent însemna sfârșitul fugii. Dar și începutul noii sale vieți. Hotărârea lui devenea acum definitivă și ireversibilă. Întoarcerea, imposibilă."

Născut și crescut pe malul mării, n-am călătorit niciodată pe apele ei. Dar în apele ei am învățat să înot, în apele ei am descoperit senzația de levitație ameteitoare a „plutei”, în apele ei mi-a fost dat să aflui de moartea lui Hemingway, scriitorul meu preferat din acea vreme. Undeva, în dreptul plajei Tataia, la sute de metri de țărm, într-un moment de odihnă, călcând ușor apa, împreună cu o prietenă care aflate știrea la radio Europa Liberă. (Fără să bănuiesc că într-o zi aveam să calc pe urmele lui, după alte drumuri, pe alte plaje, sub alt orizont.)

Dar nu! Nu pot părăsi mările, lăsând în uitare o scurtă întâlnire, o înfruntare cu marea mea Neagră.

Nu știu câte mile marine sunt între cele două brațe ale Dunării: Sulina și Sf. Gheorghe. Am descoperit, însă, pe un vânt potrivit, într-o mică șalupă, că pe mare distanțele sunt relative. Valuri înalte de un metru și mai bine acopereau tot mai des parbrizul acelei bărci de trei persoane în care, cu o anume nonșalanță a tinereții, am vrut să ajung mai repede la următorul subiect al reportajului meu. Dar drumul mi s-a părut fără sfârșit, simțeam cum motorul șalupei se încordează și „gâfâie” înfruntând valurile. Aveam impresia că stăm pe loc, că nu vom mai ajunge niciodată la țărm. Era în anul 1961. Nu existau telefoane mobile și, abia după ce am ajuns la Sf. Gheorghe, în micul „port”-cherhana, am aflat că șalupa nu avea un post de radio emisie-recepție. O pană de motor, o rupere a cârmei și...

Marea și Cerul

Drumuri stricate de ploi și chiar, uneori, de zăpadă, drumuri surpate de grohotișuri vara și de torente primăvara și toamna, drumuri delăsate. Dar aceste drumuri întortocheate au un farmec deosebit. Nu le pot compara cu șoselele austriece, acolo unde, vecine cu Italia, se îndreaptă spre frontiera elvețiană; nici cu drumurile de munte, întrerupte de tuneluri și viaducte, care suie de la Adriatica spre Belgrad.

De unde acest farmec fără pereche? Pericolul se adaugă, desigur, voluptății de a conduce, sentimentului de a stăpâni volanul suind și lăsând în urmă râpe și prăpăstii. Da, primejdia te poate aștepta și aici, la fiecă cotitură, la fel ca pe faimoasa coastă amalfiotă. Acolo unde marea se zbate la picioarele tale – sub roțile tale – la peste o sută de metri mai jos, în timp ce, de cealaltă parte, podgoreni acrobați își lucrează vița de vie care suie abrupt pe povârnișuri pietroase ca niște ziduri de cetățuie. Ești strâns, înghesuit între munte și mare, încât simți ciudata dorință de a te transforma, cu mașină cu tot, într-o țestoasă care se târăște încet, dar sigur pe asfalt.

Și-atunci, de ce-mi plac aceste drumuri mai mult decât toate celelalte? Care e taina acestui farmec numai al lor? Nicăieri drumurile nu-ți deschid atât de larg porțile către peisajele unei țări, către sufletul ei, ca aici, în Corsica. Poate și fiindcă e o insulă. Poate și pentru că, pornind de la Piana spre fosta capitală,

Corte, urci prin Albertacce, Calacuccia, serpentine strânse ca acul de păr, o șosea ce împarte insula în două; pentru că te simți foarte aproape de culmi, uneori înzăpezite chiar și în noaptea de Sânziene.

Pornind de la Piana... Dar nu poți părăsi Piana fără să fii urmărit multă vreme de peisajul fără de pereche al micilor golfuri – *les Calanches* – străjuite de zidurile de granit roșu, înalte de 300 de metri. Ziduri căzând în mare, ziduri în care, de secole și milenii, vânturile, ploile au sculptat cu o uluitoare imaginație siluete, chipuri de oameni, de animale, de diavoli: „o menajerie de coșmar încremenită prin voința unui zeu năstrușnic” – după memorabila descriere a lui Maupassant.

De la Piana la Corte sunt doar 95 de kilometri, dar – ne previne ghidul – trei ore de mașină. Și, într-adevăr, rareori acul kilometrajului atinge sau depășește cifra 30. La un moment dat, șoseaua ajunge pe o culme de unde poți roti privirea cuprinzând cu ochii o întreagă țară. Nicăieri în altă parte n-am condus mașina pe o culme, descoperind ceva din voluptatea păsării și, parcă, din trufia șoimului.

Și-apoi, aici, pe aceste drumuri corsicane, te simți într-o nemaipomenită intimitate cu natura, cu oamenii, cu animalele. Când urci încet, într-antâia, un vechi drumeag pietros, ești surprins de cântecul greierilor. Da, a trebuit să străbat toată Franța, de la Paris la Nisa, să petrec o noapte pe vapor, ca să-mi amintesc greierii din depărtatele mele sate dobrogene. În stânga, în dreapta drumului, coline și văi și o răzlețită turmă de capre. Un bătrân cioban cu pălăria prăfuită lăsată pe sprâncene, ne salută cu mâna ca o veche cunoștință. Oprim, ne dăm „le

bonjour” și, cu toate că ne înțelegem greu în această franceză corsicană, un vechi dialect italo-francez, simțim acea căldură prietenească și naivă, pierdută pe celălalt țărm al mării.

Mai suim puțin și drumul se oprește, de parcă ar fi obosit, devenind o largă cărare de pământ bătătorit. Bătătorit de potcoavele cailor mărunți, de munte, de saboții măgarilor, de bocancii grei ai păstorilor. Drumurile sunt aici ca fluviile care, urcând spre izvoare, devin râuri, apoi pâraie, pâraiașe...

Lăsăm mașina și continuăm pe o potecă tot mai strâmtă, învăluți de o muzică și de sunete nemaiauzite: greieri, păsări ciudate, dar și insecte săgetând aerul sau mișunând prin ierburi sub picioarele noastre. Și, amețiți de aromele dulci-amare ale unor plante necunoscute, nimerim mai mult din întâmplare, în acel punct indicat foarte vag pe hartă: un grup de menhire înconjurate de un brâu de stânci, un „altar” între zidurile unui templu. Simțim că ne cuprinde teama, teama de a fi pătruns într-un sanctuar, un spațiu interzis, dincolo de timp, în preistorie. Spre deosebire de Bretania, de Carnac, unde am văzut adevăratele menhire, înalte și aliniate, mândră oaste a duratei; aici pietrele ridicate spre cer sunt scunde, puține, dar sugerează parcă cu și mai multă forță sentimentul eternității și misterul nașterii lor. Aici simți, într-adevăr, că în Corsica drumurile vin de departe.

(Paris, 5 mai 1976)